

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY FOR EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ZAPORIZHZHYA NATIONAL UNIVERSITY

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
FACULTY OF MANAGEMENT

КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА
ЛОГІСТИКИ
CHAIR OF ENTREPRENEURSHIP, MANAGEMENT OF
ORGANIZATIONS AND LOGISTICS

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА

на тему

Управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області

THESIS FOR THE BACHELOR'S DEGREE

Management of Increasing the Investment Attractiveness of Zaporizhzhia
Region

Виконав: здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра,
групи гр. 6.0730-мо _____
спеціальності _____ 073

Менеджмент

освітньої програми Менеджмент організацій і адміністрування

Подворко А.О.

Керівник проф. каф. ПМОіЛ, доц. к.е.н.

Т.С.Павлюк

Рецензент доц. каф. ПМОіЛ, доц. к.е.н.

Ю.І. Полусмяк

Запоріжжя
2024

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту

Кафедра підприємництва, менеджменту організацій та логістики

Рівень вищої освіти бакалавр

Спеціальність 073 Менеджмент, освітня програма Менеджмент організацій і адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Подворко А.О.

1. Тема роботи Управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області

керівник роботи Павлюк Тетяна Сергіївна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом ЗНУ від « ____ » _____ 20__ року № ____

2. Строк подання здобувачем роботи « ____ » _____ 20__ р.

3. Вихідні дані до роботи документи фінансової та статистичної звітності досліджуваного підприємства за останні роки, наукові праці, спеціальна економічна література, матеріали періодичного друку в яких висвітлюються проблеми менеджменту бренду підприємств.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з основної частини і додаткової. Основна частина містить такі структурні елементи: вступ, сутність (3 розділи – теоретичний, аналітико-дослідницький, проектно-рекомендаційний), висновки та рекомендації, список використаних джерел. Розділ 1. - Теоретичні засади управління інвестиційною привабливістю регіону – складається з 3х підрозділів: 1.1. Сутність та поняття інвестиційної привабливості регіону; 1.2. Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіону; 1.3. Методи оцінки інвестиційної привабливості регіону. Розділ 2. - Аналіз інвестиційного потенціалу Запорізької області – складається з 3х підрозділів: 2.1. Економіко-географічна характеристика Запорізької області; 2.2. Галузева структура економіки Запорізької області; 2.3 Інвестиційний потенціал провідних галузей економіки Запорізької області. Розділ 3. - Стратегічні напрямки підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області – складається з 2х підрозділів: 3.1. Вдосконалення інвестиційного клімату в Запорізькій

області; 3.2 Рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Павлюк Т.С. доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики факультету менеджменту ЗНУ	22.01.2024 р.	22.01.2024 р.
2	Павлюк Т.С. доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики факультету менеджменту ЗНУ	06.03.2024 р.	06.03.2024 р.
3	Павлюк Т.С. доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики факультету менеджменту ЗНУ	03.04.2024 р.	03.04.2024 р.

6. Дата видачі завдання 22.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	січень	виконано
2	Вивчення літературних джерел	січень	виконано
3	Збирання матеріалу на підприємстві	лютий	виконано
4	Обробка матеріалу	лютий	виконано
5	Виконання розділу 1	лютий	виконано
6	Виконання розділу 2	березень	виконано
7	Виконання розділу 3	квітень	виконано
8	Формулювання висновків	травень	виконано
9	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	травень	виконано
10	Подання роботи на кафедру	травень	виконано

Здобувач вищої освіти _____ А.О.Подворко
(підпис)

Керівник роботи _____ Т.С. Павлюк
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: Управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області: 56 сторінок, 2 таблиці, 12 рисунків. Перелік посилань нараховує 30 найменувань.

Предмет дослідження: системи та механізми управління, що впливають на інвестиційну привабливість Запорізької області.

Об'єкт дослідження: інвестиційна діяльність в Запорізькій області.

Мета дослідження: розробити теоретичні та практичні рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

Відповідно меті було сформовано наступні завдання дослідження:

- Дослідити теоретичні засади управління інвестиційною привабливістю регіону.
- Проаналізувати інвестиційний потенціал Запорізької області.
- Визначити фактори, що стримують інвестиційну діяльність у Запорізькій області.
- Розробити стратегічні напрямки підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області.
- Сформулювати рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

Актуальність дослідження: Запорізька область має значний інвестиційний потенціал, який, проте, не використовується в повній мірі. Це обумовлено низкою факторів, таких як несприятливий інвестиційний клімат, недосконала інфраструктура, обмежена підтримка малого та середнього підприємництва, недостатня інформаційна підтримка потенційних інвесторів.

Підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області є одним із ключових факторів розвитку економіки регіону. Це дозволить створити

нові робочі місця, збільшити обсяги виробництва, підвищити рівень життя населення.

Теоретична та практична значущість дослідження полягає у розширенні теоретичних знань про управління інвестиційною привабливістю регіонів, формуванні практичних рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування для розробки та реалізації інвестиційної політики, а також інвестиційними компаніями та підприємцями при прийнятті рішень про інвестування, науковими та навчальними закладами для подальшого вивчення проблем інвестиційної діяльності.

Методи дослідження – описовий, порівняльний, аналітичний, табличний, графічний, балансовий, метод статистичного аналізу, групування та узагальнення даних, експертних оцінок.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ,
ІНФРАСТРУКТУРА, ПІДТРИМКА МСБ, ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА,
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.

ABSTRACT

Qualification work: Management of increasing the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region: 56 pages, 2 tables, 12 figures, The list of links includes 30 titles.

The subject of the study: management systems and mechanisms affecting the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region.

Object of research: investment activity in the Zaporizhzhia region.

The purpose of the study: to develop theoretical and practical recommendations for managing the improvement of the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region.

Accordingly, the following research tasks were formed:

- Investigate the theoretical principles of managing the investment attractiveness of the region.

- Analyze the investment potential of the Zaporizhzhia region.

- Determine the factors restraining investment activity in the Zaporizhzhia region.

- Develop strategic directions for increasing the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region.

- Formulate recommendations for management of increasing the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region.

Relevance of the study: Zaporizhzhia region has significant investment potential, which, however, is not fully utilized. This is due to a number of factors, such as an unfavorable investment climate, imperfect infrastructure, limited support for small and medium-sized enterprises, insufficient informational support for potential investors.

Increasing the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region is one of the key factors in the development of the region's economy. This will create new jobs, increase production volumes, and raise the standard of living of the population.

The theoretical and practical significance of the research lies in the expansion of theoretical knowledge about the management of the investment attractiveness of regions, the formulation of practical recommendations for the management of increasing the investment attractiveness of the Zaporizhzhia region.

The results of the research can be used by state authorities and local governments for the development and implementation of investment policies, as well as by investment companies and entrepreneurs when making investment decisions, scientific and educational institutions for further study of investment activity problems.

Research methods are descriptive, comparative, analytical, tabular, graphic, balance sheet, method of statistical analysis, grouping and generalization of data, expert assessments.

INVESTMENT POTENTIAL, INVESTMENT CLIMATE,
INFRASTRUCTURE, SME SUPPORT, INFORMATION SUPPORT,
ECONOMIC DEVELOPMENT.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю;

ІК – інвестиційний клімат;

LLC – Limited Liability Company – товариство з обмеженою відповідальністю;

SWOT-аналіз – метод виявлення слабких та сильних сторін підприємства у конкурентній боротьбі;

ABC-аналіз – метод, що дозволяє класифікувати ресурси підприємства за ступенем їх важливості на три групи: А, В та С;

SMART – мнемонічна аббревіатура, що використовується для постановки задач (Specific, Measurable, Attainable, Relevant, Time-bound);

KPI – Key Performance Indicators – ключові показники ефективності;

ПАТ – приватне акціонерне товариство;

МСБ – малий та середній бізнес.

ЗМІСТ

ВСТУП	10
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ РЕГІОНУ	12
1.1. Сутність та поняття інвестиційної привабливості регіону.	12
1.2. Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіону.	17
1.3. Методи оцінки інвестиційної привабливості регіону.	23
Розділ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	29
2.1. Економіко-географічна характеристика Запорізької області.	29
2.2. Галузева структура економіки Запорізької області.	34
2.3. Інвестиційний потенціал провідних галузей економіки Запорізької області.	39
Розділ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВІСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	43
3.1. Вдосконалення інвестиційного клімату в Запорізькій області.	43
3.2. Рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області	46
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Запорізька область, розташована на південному сході України, володіє значним інвестиційним потенціалом, зумовленим її вигідним географічним розташуванням, багатими природними ресурсами, розвиненою промисловістю та кваліфікованими кадрами. Проте, незважаючи на ці переваги, рівень інвестиційної привабливості регіону залишається невисоким. Це обумовлено низкою факторів, таких як:

- Неприятливий інвестиційний клімат: бюрократія, корупція, нестабільність законодавства, високі податки та інші бар'єри для ведення бізнесу.

- Недосконала інфраструктура: застарілі транспортні та енергетичні мережі, нестача якісних телекомунікаційних послуг.

- Обмежена підтримка малого та середнього підприємництва: недостатній доступ до фінансування, інформаційна та консультаційна підтримка.

- Недостатня інформаційна підтримка потенційних інвесторів: відсутність чіткої та прозорої інформації про інвестиційні можливості регіону.

Підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області є одним із ключових факторів розвитку економіки регіону. Це дозволить створити нові робочі місця, збільшити обсяги виробництва, підвищити рівень життя населення.

Тема «Управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області» є актуальною з кількох причин:

- Важливість інвестицій для розвитку економіки: інвестиції є одним із ключових факторів економічного зростання, що сприяє створенню нових робочих місць, збільшенню обсягів виробництва, підвищенню рівня життя населення.

– Необхідність покращення інвестиційного клімату: інвестиційний клімат Запорізької області потребує суттєвого покращення, щоб зробити регіон більш привабливим для інвесторів.

– Відсутність досліджень з даної теми: існує недостатня кількість досліджень, які б комплексно аналізували проблеми та перспективи підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області.

Метою дослідження є розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

У першому розділі бакалаврської роботи наведені основні теоретичні засади управління інвестиційною привабливістю регіону. Другий розділ присвячений аналізу інвестиційного потенціалу Запорізької області. В третьому зазначені стратегічні напрямки підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області та надані рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

Інвестиційна привабливість регіону є одним із ключових факторів його економічного розвитку. Вона визначається як сукупність властивостей та характеристик регіону, які роблять його привабливим для інвесторів з точки зору розміщення капіталу.

У цій роботі буде досліджено проблеми та перспективи підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області. Очікується, що результати дослідження будуть мати як теоретичну, так і практичну цінність.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ РЕГІОНУ

1.1. Сутність та поняття інвестиційної привабливості регіону.

Важливим етапом ще до залучення інвестицій є оцінка всіх можливих ризиків та їх адекватності. Якщо інвестор хоче вкласти гроші в розвиток компанії чи конкретного проекту, він досліджує всі економічні, гуманітарні, політичні, демографічні, правові, екологічні та геополітичні чинники, що характеризують певну країну чи окремий регіон. Тому дуже важливо правильно вивчити не тільки можливість реалізації проекту, а й декілька макроекономічних факторів, які формують привабливість інвестицій.

Інвестиційний клімат є однією з найважливіших умов залучення інвестицій та подальшого економічного зростання країни. [1]

Єдиного визначення поняття «Інвестиційна привабливість» в науковій літературі немає. Як зазначає О. В. Бражко, «інвестиційна привабливість у загальному сенсі – це інтегральна характеристика, достатня соціально-економічна, організаційно-правова, морально-психологічна і суспільно-політична зацікавленість суб'єкта інвестиційної діяльності вкладати свої кошти у той або інший об'єкт». Суб'єкти інвестиційної діяльності вкладають свої кошти в ті чи інші соціально-політичні інтереси [2].

Інвестиційна привабливість регіону – це сукупна характеристика, – каже Н.М.Давиденко, а саме територіальні умови в країні, в тому числі оцінка рівня розвитку нормативно-правового забезпечення, інвестиції в інфраструктуру, людський капітал і фінансові можливості, формування рентабельності та інвестиційних ризиків інвестованих основних засобів [3].

У сучасних наукових працях походження визначення «інвестиційна привабливість регіону» базується на певних концептуальних положеннях, зокрема: це сукупність характеристик соціально-економічного розвитку

регіону, що сприяють залученню інвестицій. Це комплексний показник, що характеризує інвестиційне середовище та інвестиційну інфраструктуру регіону [4].

А. С. Кербікова зазначала, що до критеріїв інвестиційної привабливості регіону слід віднести: виробничий потенціал (потенціал основних фондів, потенціал освіти); економічна інфраструктура, потенціал соціальної інфраструктури, потенціал захисту навколишнього середовища. Рівень економічного розвитку, загальний рівень безпеки, економічне та правове середовище (фінансова стабільність, податкові пільги для інвесторів, очікування економічної діяльності, рентабельність виробництва та спеціалізованих галузей) аспекти діяльності регіону, інвестиційна діяльність в регіоні [5].

Відповідно до загальноприйнятого підходу, інвестиційна привабливість формується комплексом стійких суб'єктивних відчуттів щодо інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств регіону [7].

Проте інвестиційну привабливість регіону можна розглядати як певну характеристику регіону, яка виходить за рамки аналізу конкурентоспроможності суб'єктів господарювання – рис.1. 1.

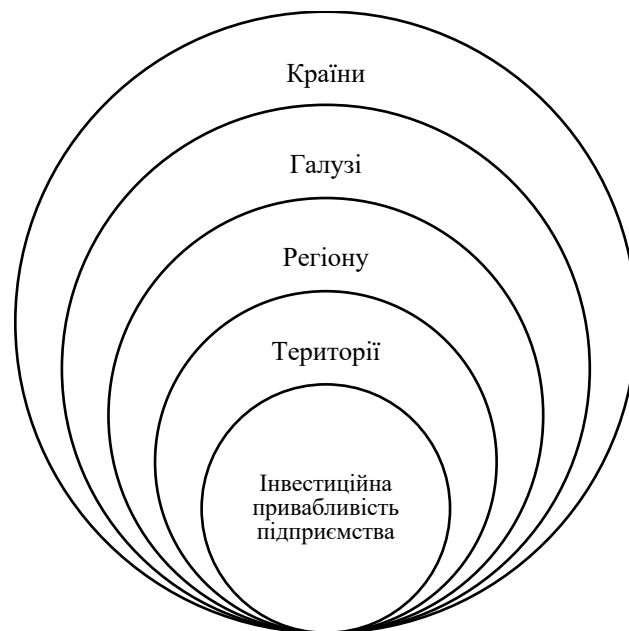

Рисунок 1.1 - Структурно-змістовні характеристики інвестиційної привабливості регіону та обставини діяльності окремих підприємств [6].

У будь-якому випадку доцільно розглянути інструменти регіонального брендингу, які дозволяють представити регіон як місце походження брендингу продукту (особливо на ринку туристичних послуг) або для підприємств, розташованих на його території. географічні кордони [6].

Якість іміджу залежить не тільки від характеристик продукту, а й від мети комплексу маркетингових заходів, розроблених виробниками товарів і контролюючими органами для просування своїх товарів і вигідного позиціонування. Створення позитивного іміджу на ринку та поширення інформації про товар (бажаний імідж).

Як зазначає Н.Л. Виноградова та О.В. Лащенко вважають, що регіональний імідж складається із сукупності промислових іміджевих характеристик, передусім економічних, соціальних, політико-правових, культурно-історичних [8].

При цьому окремі компоненти можуть швидко змінюватися під впливом різних факторів, тоді як інші компоненти істотно не змінюються. Позитивні зміни цих характеристик є надзвичайно важливим завданням для органів управління, в контексті посилення ролі інвестиційної складової у забезпеченні сталого розвитку регіону [6].

Слід додати, що при правильному виборі інвестиційних проектів інвестиційний дохід може забезпечити інвесторам досить високий і стабільний рівень доходу. Критерії відбору різноманітні: потрібно оцінити ризики інвестування в певну галузь чи конкретний об'єкт, розуміти дохід від операцій тощо. Головне, що має зробити досвідчений інвестор, це спочатку оцінити інвестиційну привабливість території.

Цей показник відображає ступінь економічного, законодавчого, політичного, соціального та фінансового розвитку інвестиційної галузі. Ця привабливість залежить від потоку інвестицій (більше депозитів у регіон або з регіону), потоку інтелектуальних ресурсів (тобто обміну людськими ресурсами, які володіють знаннями, необхідними для певної галузі), рівня

інфляції та багатьох інших ефектів економіки. фактори інвестиційної привабливості.

Взаємозв'язок між інвестуванням та інвестиційною привабливістю регіону та основні складові інвестиційного клімату представлено на рисунку 1.2.

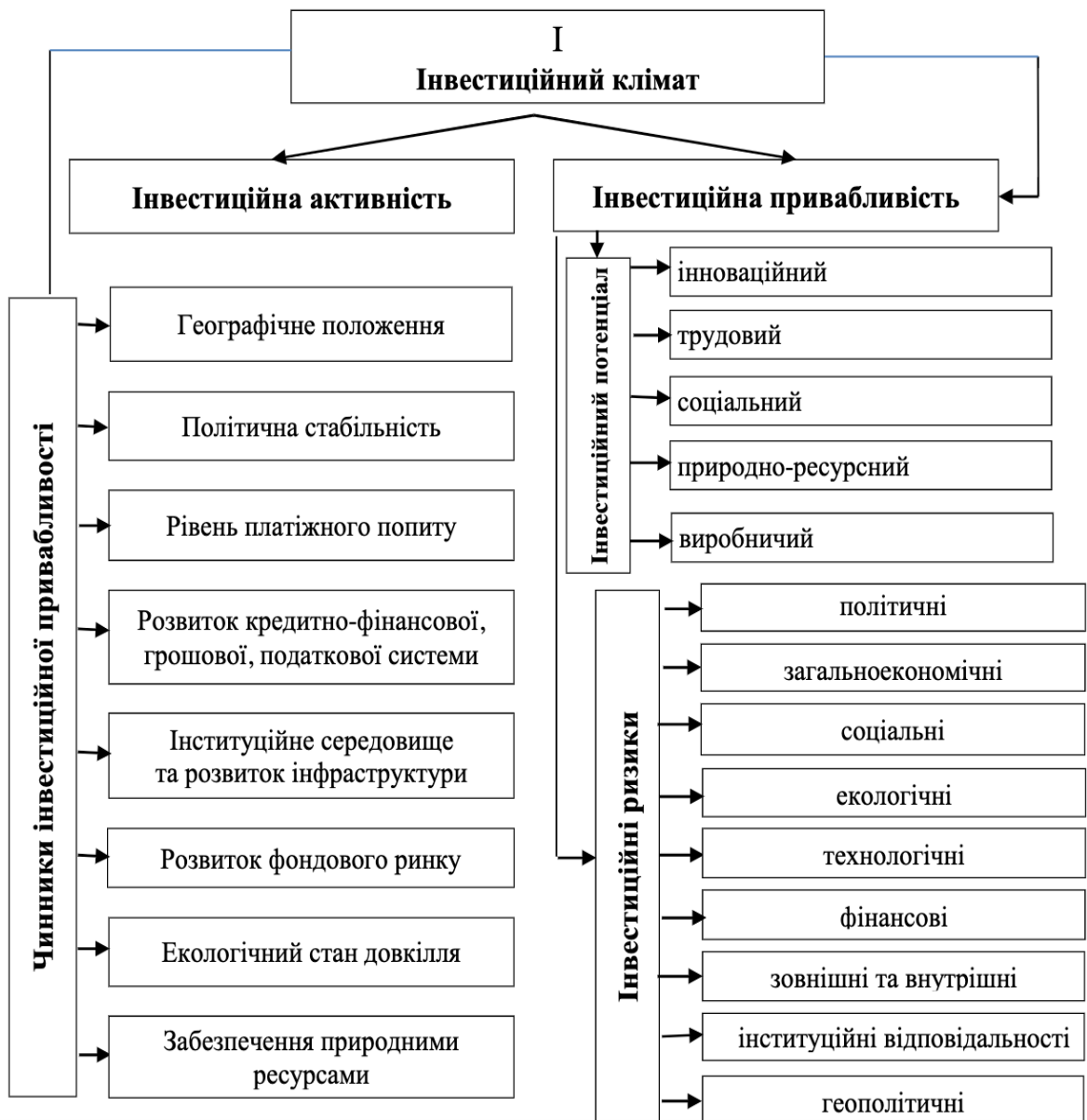

Рисунок 1.2 – Основні складові інвестиційного клімату [11].

Простіше кажучи, інвестиційна привабливість регіону є показником прибутковості чи не вигідності інвестування в цей економічний регіон. Він може визначатися як для конкретних об'єктів, так і для територій різної

величини (областей, районів, країн) [9].

Поняття інвестиційної привабливості – це поняття складне і збірне, тому логічно його можна поділити на складові частини. Такими складовими є інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики регіону. Потенціал території стосується ймовірності того, що вона розвиватиметься, якщо буде зроблено достатньо інвестицій. Він показує, чи готова територія приймати інвестиції. Під ризиком фінансового інвестування розуміється можливість втрати коштів, вкладених у певні об'єкти в межах територіального утворення.

Інвестиційна політика області спрямована на сприяння розвитку галузей економіки, залучення інвестицій, у тому числі іноземних, модернізацію. На національному рівні розробляється перспективна регіональна інвестиційна політика, яка має враховувати кон'юнктуру фінансових ринків, потреби національної економіки, рівень попиту на той чи інший продукт та структуру ринкової економіки як цілий.

Формулювання інвестиційної політики, яка реалізується поетапно, називається інвестиційною стратегією регіону. Цей параметр відповідає за всі економічні, фінансові та соціальні моменти, заплановані при реалізації депозитної політики.

Інвестиційне середовище означає умови для валютних інвестицій (переважно іноземних) у регіоні. Цей показник оцінює лише ризик, пов'язаний з інвестуванням.

Важливою складовою клімату регіону є безпека, яку він забезпечує заощадженням і капіталовкладенням. Сьогодні цей фактор є надзвичайно важливим. Усі інвестори хочуть захистити себе та свої гроші.

Крім того, одним із факторів, що сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату в економічній зоні, є законодавча (податкова) база. Це забезпечує чесність і прозорість усіх фінансових операцій в регіоні. [9]

1.2 Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіону.

Інвестиційне середовище є результатом різноманітних факторів. Ми пропонуємо власну класифікацію факторів, які поділяються на дві великі категорії:

- Фактори, які потребують формалізації, тобто можуть бути виражені за допомогою економічної математики та статистичних показників.

- Фактори, на які формалізація не впливає, але є такими ж важливими, як і перший фактор. Треба проаналізувати другу групу факторів і визначити їх динамічні тенденції.

Перший набір факторів включає:

- середньогалузева рентабельність;
- термін окупності;
- ціни на працю (заробітну плату), енергію, воду та тепло;
- місткість ринку та його структура (ємність ринку можна розрахувати, помноживши дохід на душу населення на кількість економічно активного населення).

Такі фактори, як рівень податків і процентних ставок на інвестиційні кредити, а також розмір імпорتنих і експортних тарифів також відіграють важливу роль. Ці фактори визначають можливість отримання прибутку від експорту (або продукції) та імпорту обладнання, технологій і капіталу (конвертований прибуток). переведені в національну валюту і використані для оплати будівельно-монтажних робіт, транспортування [10]. Ці фактори дозволяють визначити очікуваний чистий прибуток. Їх можна узагальнити, розробивши комплексні показники інвестиційної привабливості країни (країни-реципієнти, регіони, конкретні проекти). Однак цей показник охоплює лише перший набір факторів, тому його слід використовувати не ізольовано, а в поєднанні з аналізом другого набору факторів.

Друга група факторів включає кілька підгруп:

1. Фактори ризику, пов'язані з політичною, економічною та фінансовою нестабільністю. Політична нестабільність проявляється у змінах урядів та їхньої економічної політики. Економічні ризики пов'язані з нестабільністю економічного зростання та можливістю загального економічного спаду. До фінансових ризиків в основному відносять різке зростання інфляції, можливе різке знецінення національної валюти, різке підвищення облікової ставки за інвестиційними кредитами, падіння процентних ставок на фондовому ринку провідних компаній. Корпоративні та загальні фондові індекси.

2. Фактори ризику пов'язані з корупцією чиновників, їх здатністю створювати адміністративні перешкоди в інвестиційному процесі, які необхідно долати за допомогою хабарів, невиконання місцевими бізнесменами своїх зобов'язань та поширеною практикою обману іноземних партнерів.

3. Фактори ризику та система правових норм (закони та підзаконні акти), тобто «загальні правила гри» суб'єктів, а самі норми прописані недостатньо чітко. Це знову ж таки «Самодіяльність» чиновників і поширення корупції створюють умови.

4. Надходження інвестицій зазвичай мають форму купівлі акцій існуючих або створених акціонерних компаній. Прямим стимулом для надходжень є можливість отримати інвестиційний прибуток і перспектива його зростання [10].

Доцільно виділити наступні рівні інвестиційної привабливості: національна інвестиційна привабливість, регіональна інвестиційна привабливість комерційних суб'єктів.

Факторами інвестиційної привабливості є: рівень економічного розвитку країни та регіону, екологічні умови, рівень економічної, екологічної та соціально-економічної безпеки, стабільність діяльності фінансового та грошово-кредитного ринку.

М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко групують фактори інвестиційної привабливості за структурними критеріями, тобто виокремлюють групи факторів, що змінюють інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та рівень інвестиційної активності [17].

Серед найбільш розповсюджених факторів виділяють:

- географічне положення
- фактори інвестиційної привабливості
- політична стабільність
- рівень платіжного попиту
- розвиток кредитної, фінансової, грошової та податкової систем
- інституційне середовище та розвиток інфраструктури
- розвиток фондового ринку
- умови екологічного середовища
- постачання природних ресурсів
- навколишнє середовище
- інвестиційні ризики

Також до них слід додати такі як: загальна економіка, політика, суспільство, технології, інститути, відповідальність, фінанси, зовнішня та внутрішня геополітика, виробництво, інновації, інвестиційне суспільство, робоча сила, природний потенціал.

Також інвестиційна привабливість регіону визначається багатьма факторами. Ці фактори інвестиційного рішення можна розділити на дві великі категорії:

1) Жорсткі фактори (фактори, які неможливо або важко змінити в короткостроковому періоді);

2) М'які фактори (фактори, які можуть бути змінені протягом короткого періоду часу і спричинити перешкоди для реалізації інвестиційних проектів).

Детальніше у таблиці 1.1 – Фактори та індикатори інвестиційної привабливості регіону та на рисунку 1.3. [11; 12].

Таблиця 1.1 – Фактори та індикатори інвестиційної привабливості регіону [11].

Фактори	Індикатори
1	2
Економічні фактори інвестиційної привабливості	
Економічний розвиток	Індекс валового регіонального продукту, грн Індекс обсягу реалізованої промислової продукції, грн Індекс продукції сільського господарства, грн
Розвиток малого підприємництва та торгівлі	Індекс обсягу реалізованих послуг у розрахунку на одну особу, грн Індекс роздрібного товарообороту на душу населення, грн Індекс кількості малих підприємств, од. Рівень зносу основних засобів, %
Ресурсні фактори інвестиційної привабливості	
Забезпеченість ресурсами	Індекс вартості тварин, тис. грн Індекс вартості земельних ділянок, млн грн Індекс вартості інвестиційної нерухомості, млн грн Індекс вартості довгострокових біологічних активів, тис. грн
Інноваційні фактори інвестиційної привабливості	
Інституційне середовище	Індекс інституційного забезпечення інноваційного потенціалу
Науково-дослідний потенціал	Індекс обсягу реалізованої інноваційної продукції Індекс кількості підприємств, що займалися інноваціями
Соціальні фактори інвестиційної привабливості	
Кадрове забезпечення	Індекс кількості постійного населення, тис. осіб Індекс середньої очікуваної тривалості життя при народженні, років Індекс природного приросту Індекс міграційного приросту Індекс рівня економічної активності населення, % Індекс рівня безробіття (МОП), %
Потенціал охорони здоров'я	Індекс забезпеченості населення лікарями на 10000 осіб Індекс забезпеченості медперсоналом на 10000 осіб
Потенціал освіти	Індекс кількості докторантів Індекс кількості аспірантів Індекс кількості ВНЗ III-IV рівня акредитації
Доходи та витрати населення	Індекс доходів населення, млн. грн Індекс витрат та заощаджень, грн

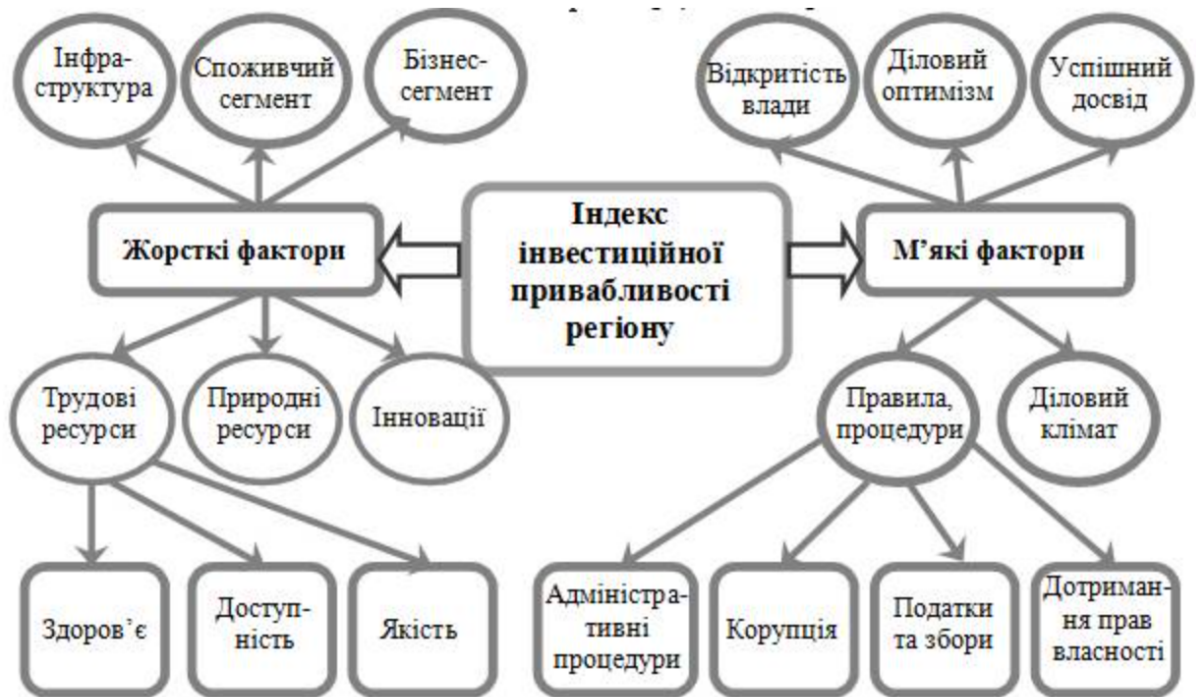

Рисунок 1.3 - Фактори, що формують інвестиційну привабливість регіону [12].

Узагальнюючи, можна зазначити, що головними факторами інвестиційної привабливості регіону є:

1). Природні фактори:

Багаті ресурси: регіон може володіти значними запасами корисних копалин, водних ресурсів, лісових масивів, що робить його привабливим для інвестицій у видобувну, переробну та інші галузі.

Сприятливий клімат: сприятливі погодні умови можуть сприяти розвитку сільського господарства, туризму та інших галузей, що потребують комфортного середовища.

Унікальні природні об'єкти: наявність мальовничих ландшафтів, історичних пам'яток, природних заповідників може стимулювати розвиток туризму та рекреаційної індустрії.

2). Економічні фактори:

Розвинена інфраструктура: наявність транспортних мереж, комунікацій, енергетики, складських та інших об'єктів інфраструктури

полегшує ведення бізнесу та робить регіон більш привабливим для інвесторів.

Сприятливе законодавство: наявність сприятливих податкових режимів, пільг, стимулів для інвесторів може сприяти залученню капіталу та розвитку бізнесу.

Кваліфікована робоча сила: наявність освічених та кваліфікованих кадрів може бути важливим фактором для інвесторів, які планують організувати виробництво або надання послуг.

Місткий внутрішній ринок: великий та платоспроможний внутрішній ринок може бути привабливим для інвесторів, які планують збувати свою продукцію або послуги на місцевому ринку.

3). Соціально-політичні фактори:

Стабільна політична ситуація: політична стабільність та передбачуваність державної політики може сприяти довгостроковому плануванню та інвестуванню.

Сприятливий діловий клімат: наявність розвинених інституцій, верховенства права, захисту прав власності та інвесторів може сприяти довірі до регіону та залученню капіталу.

Високий рівень життя: високий рівень життя населення може свідчити про розвинену соціальну інфраструктуру, якість освіти та охорони здоров'я, що може бути важливим фактором для інвесторів, які планують жити та працювати в регіоні.

4). Науково-технічний потенціал:

Наявність науково-дослідних інститутів: наявність науково-дослідних інститутів, університетів, високотехнологічних компаній може сприяти інноваційному розвитку регіону та залученню інвестицій у наукомісткі галузі.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій: доступ до високошвидкісного інтернету, розвиток електронної комерції та інших ІТ-рішень може сприяти розвитку бізнесу та робить регіон більш привабливим

для інвесторів.

5). Міжнародні зв'язки:

Вихід на зовнішні ринки: вигідне географічне розташування, розвинена транспортна мережа, налагоджені зв'язки з сусідніми країнами можуть сприяти виходу компаній регіону на зовнішні ринки та залученню іноземних інвестицій.

Міжнародна інтеграція: участь регіону в міжнародних організаціях, угодах про вільну торгівлю може сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності та залученню інвестицій з інших країн.

Важливо зазначити, що це лише загальний перелік факторів, які можуть впливати на інвестиційну привабливість регіону. На практиці важливо враховувати конкретні особливості регіону, його сильні та слабкі сторони, а також цілі та стратегії інвесторів.

1.3. Методи оцінки інвестиційної привабливості регіону.

Існують різні підходи та методи оцінки інвестиційної привабливості регіону. Усі сучасні методи можна розділити за двома класифікаційними ознаками: 1) методи обробки даних; 2) система показників. [14]

Залежно від методу обробки даних можна виділити два методи: описовий і рейтинговий.

Описові методи включають опис абсолютних показників регіонального розвитку, структуру та динаміку показників. Фахівці самостійно відбирають найважливіші показники і за ними роблять висновки про клімат регіону. У більшості випадків цей аналіз базується на дослідженнях соціально-економічного розвитку регіону.

Цей аналіз прийнято Н. М. Гапак, І. М. Школа, М. І. Маниліч, С. С. Слава та Г. Грін, С. Максименко. Деякі автори пропонують переліки груп та показників, що визначають інвестиційну привабливість регіону, але не наводять методи оцінки.

Рейтинговий метод включає аналіз усіх аспектів регіонального розвитку, формування показників групового аналізу та комплексних показників і на цій основі формування комплексних показників. За цим індикатором, або системою зведених індикаторів, регіон оцінюється залежно від того, наскільки він привабливий для інвесторів.

В основу рейтингової методики покладено методику, запропоновану інститутом реформ SOCRIS Gallup International, а також використовується за кордоном для аналізу країн та Методики регіональної інвестиційної привабливості (Світовий банк, Institutional Investors, Euromoney, Business Environment Risk Index (BERI), Transparency International Institutional Corruption Index, Moody's Investors Service) [14].

До аналітичних показників для оцінки рівня інвестиційного ризику галузі відносяться: рівень внутрішньої конкуренції продукту, рівень антиінфляції тощо;

У процесі оцінювання та прогнозування привабливості промислових інвестицій необхідно враховувати життєвий цикл галузі, включаючи етапи народження, зростання, розширення, зрілості та занепаду.

Фаза народження характеризується розвитком і впровадженням абсолютно нових видів товарів і послуг, попитом, який призводить до створення нових підприємств, які згодом стають незалежними підгалуззями, а потім і галузями. [15].

Стадія зростання пов'язана з визнанням споживачами нових товарів і швидким зростанням попиту.

Період розширення — це період між швидким зростанням і стабільним зростанням кількості нових підприємств у галузі.

Стадія зрілості визначає період, коли попит на товари в галузі найбільший і якісні характеристики продукції покращуються. Основні інвестиції спрямовані на модернізацію обладнання та трансформацію технології виробництва.

Фаза спаду завершує життєвий цикл галузі і є періодом, коли попит на

продукт різко падає внаслідок розвитку нових галузей, продукція яких замінює застарілу продукцію.

Для оцінки та прогнозування регіональної інвестиційної привабливості необхідно враховувати особливості національної регіональної політики та забезпечувати ефективний розвиток кожного регіону на основі раціонального використання різноманітних економічних можливостей, оптимізованої інтеграції та розподілу праці в кожному регіоні. праці та взаємної кооперації. [15].

Аналіз існуючих методик свідчить про доцільність розрахунку регіональної інвестиційної привабливості як загального показника за рейтинговою методикою Бланка І. О. [16] та на основі визначених п'яти груп комплексних показників. (Рисунок 1.4)

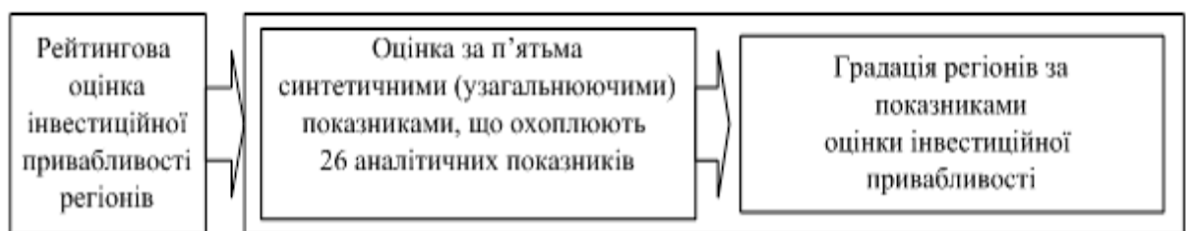

Рисунок 1.4 - Схема рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів [15]

В основу методу оцінки інвестиційної привабливості регіону покладено рейтинговий метод, метою якого є аналіз усіх аспектів регіонального розвитку та формування на цій основі аналітичних показників, подальше об'єднання їх у комплексні показники за групами та комплексна оцінка інвестиційної привабливості регіону за цю основу. Формування показника [15].

Існують подібні методи, які дозволяють у першому наближенні оцінити інвестиційну привабливість регіону на основі певної кількості різноманітних критеріїв (рисунок 1.5).

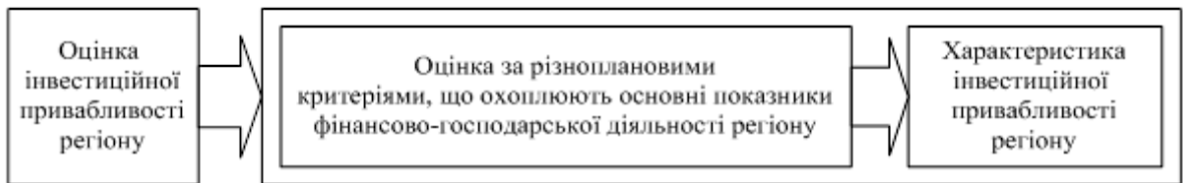

Рисунок 1.5 - Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими критеріями [15]

Враховуючи різноманітні дослідження на тему інвестиційної привабливості регіону, ми вважаємо, що оцінка інвестиційної привабливості регіону (інвестиційний рейтинг) має базуватися на таких факторах:

1. Раціональність вибору рейтингово-оцінювальної системи показників.
2. Встановити період оцінки інвестиційного рейтингу (рік, півріччя, квартал, місяць).
3. Вибір методу розрахунку рейтингу.
4. Вибір виду рейтингової оцінки (частковий рейтинг, загальний рейтинг, динамічний рейтинг).

Виходячи з оцінок інвесторів, ми вважаємо, що наступні п'ять наборів показників є найважливішими для прийняття рішень про те, куди та скільки інвестувати:

- 1) Регіональний економічний розвиток;
- 2) Ринкова інфраструктура;
- 3) Фінансова сфера;
- 4) Людські ресурси.

Залежно від періоду, визначеного інвестиційним рейтингом, система показників може бути доповнена або скорочена. Тому піврічні рейтинги розраховуються на основі короткого переліку показників, які мають відношення до річних рейтингів. [15]

Кожен регіон має специфічні особливості, які впливають на інвестиційну привабливість, тому інвестиційний клімат у кожному напрямку інвестиційної діяльності в регіоні залежить від рівня ризику.

У контексті формування основи сталого розвитку бренди дозволяють органам управління суттєво підвищити цінність території та залучити інвестиційні ресурси без збільшення поточного споживання, виробництва та використання природних ресурсів. Використання цього інструменту для забезпечення регіонального сталого розвитку може принести більш значні результати та соціальні ефекти, ніж суто економічний розвиток.

Відповідно до цього підходу показники інвестиційної привабливості регіонів, секторів економіки та цілих країн складаються з набору характеристик інвестиційної привабливості окремих підприємств або регіонів.

У дослідженнях з практичною метою зменшення обсягу статистичної обробки даних для визначення інвестиційної привабливості регіонів України ми рекомендуємо використовувати лише 4 критерії (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - критерії статистичних даних для визначення інвестиційної привабливості регіонів України [2].

Економічний показник	коефіцієнт
1	2
Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту (2019 рік)	X1
Валовий регіональний продукт на одну особу (грн. 2018 рік)	X2
Кількість підприємств регіону на 10 тисяч наявного населення (2019 рік)	X3
Обсяг капітальних інвестицій регіону у % до загального обсягу по Україні (2020 рік)	X4
Місце регіону відносно інших регіонів України	R
Показник інвестиційної привабливості регіонів	Y

Підсумовуючи методи оцінки інвестиційної привабливості регіону слід підкреслити:

1). Класифікація методів:

- за методами обробки даних: описовий підхід (аналіз абсолютних показників, динаміки); рейтинговий підхід (присвоєння балів, формування рейтингів);

- за системою показників: факторний аналіз (вплив окремих факторів); комплексний аналіз (врахування сукупності факторів)

2). Приклади методів:

- індекс інвестиційної привабливості: розраховується за формулою, що включає різні показники (ВВП, інвестиції, кадрові ресурси, інфраструктура), дозволяє порівнювати регіони між собою

- SWOT-аналіз: визначає сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для інвестування в регіон, корисний для комплексної оцінки інвестиційного клімату

- метод експертних оцінок: ґрунтується на думках експертів щодо інвестиційної привабливості регіону, може бути суб'єктивним, але дає цінну інформацію про сприйняття регіону інвесторами

- картографування факторів: візуалізує вплив різних факторів на інвестиційну привабливість регіону, дозволяє наочно бачити сильні та слабкі сторони регіону

3). Вибір методу:

- залежить від мети дослідження, наявності даних та бюджету, рекомендується використовувати комбінацію декількох методів для отримання більш об'єктивної оцінки.

Оцінка інвестиційної привабливості регіону дозволяє інвесторам приймати обґрунтовані рішення щодо розміщення капіталу. Сприяє розвитку регіонів та залученню інвестицій.

Розділ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Економіко-географічна характеристика Запорізької області.

Запорізька область має вигідні економіко-географічні переваги. Розташована на південному сході України, межує з Херсонською, Дніпропетровською та Донецькою областями. Південний кордон області омивається водами Азовського моря, а берегова лінія області перевищує 300 кілометрів.

Площа юрисдикції становить 27 200 кв. км, що становить 4,5% території України. Протяжність із півночі на південь — 208 кілометрів, зі сходу на захід — 235 кілометрів. Від Запоріжжя до столиці України Києва: залізницею - 715 км, автошляхом - 618 км.

Умовно область поділяється на три природні сільськогосподарські райони: луки (50,8%), посушливі степи (34,8%) і посушливі степи (14,4%).

Природно-кліматичні умови дозволяють вирощувати в області майже всі сільськогосподарські культури з високою врожайністю.

Клімат м'яко-континентальний, характеризується різко вираженою посухою. Середньорічна температура становить +22 °С влітку і -4,5 °С взимку. В середньому за рік буває 225 сонячних днів і випадає 448 мм опадів. Такі кліматичні умови сприяють максимальному розвитку сільського господарства, курортів і туризму [17].

Місцевість характеризується рівнинним рельєфом. Ґрунт переважно чорнозем. Природні ресурси багаті і різноманітні. Район має багаті запаси залізної руди, марганцевої руди та граніту. Частка області в загальних запасах мінеральної сировини України становить: пегматит – 88,06 %, апатит – 63,42 %, марганцеві руди – 69,1 %, вторинні каоліни – 22,9 %, вогнетривкі глини – 8,6 %.

По території протікає 109 річок, у тому числі Дніпро, третя за

величиною річка Європи, яка є важливою транспортною артерією України. Промисловість області живилася водами Дніпра, де було побудовано багато водосховищ.

В адміністративному відношенні Запорізька область складається з 20 сільських районів і 5 міст обласного значення (Запоріжжя, Мелітополь, Бердянськ, Єнгодар і Токмак) і 9 міст обласного значення (Василівка, Вільнянськ, Гуляйполь, Дніпро Рудне, Кам'янка-Дніпровська, Молочашк, Орігів). , Полоч, Пурі Морськ). Обласний центр Запоріжжя поділяється на 7 районів. В області 14 міст, 22 селища міського типу, 914 районів сільської місцевості, у тому числі 44 населених пункти та 870 сіл. (Рисунок 2.1)

Рисунок 2.1 – Мапа Запорізької області

Адміністративну владу в області здійснюють Запорізька обласна державна адміністрація та 20 обласних державних адміністрацій.

Місцеве самоврядування в області представлено Запорізькою обласною радою. 20 районних рад, 14 міських рад, 22 сільські ради та 263 сільські ради. [17]

Сприятливі кліматичні умови та вдале географічне положення регіону зумовили його раннє заселення. Нинішнє населення цього регіону становить 2 004 800 осіб, що становить 4,0% населення України. З них міське населення — 1,5348 млн. осіб (76 % від загальної чисельності населення області), сільське — 470 тис. (24 % від загальної чисельності населення області). Рівень урбанізації області становить 76,6%, що вище середньоукраїнського показника. Понад 42,0 % населення області (847,8 тис. осіб) проживає в місті Запоріжжі, яке є важливим промисловим центром і відіграє особливу роль у соціально-економічному розвитку регіону.

Чисельність чоловіків становила 886,6 тис. осіб, або 46 %, жінок — 1,042,6 тис. осіб, або 54 %. Населення з вищою та повною загальною середньою освітою становить 1,2031 млн осіб. За даними на 1 січня 2020 року відносна чисельність осіб працездатного віку становить 257 831 особу, у тому числі працездатного віку – 1119 015 осіб, працездатного віку і старше – 455 253 особи, що становить відповідно 14,1%, 61,1% та 24,8%. Відповідно [18].

Запорізька область є важливою геологічною територією з різноманітною геологічною структурою та багатими мінеральними ресурсами. За різноманітністю та багатством мінерально-сировинних ресурсів цей регіон є одним із провідних регіонів України. Загальнодержавні запаси мінеральної сировини в цьому регіоні складають: пегматит - 88,06 %, апатит - 63,42 %, марганцеві руди - 69,1 %, каолін - 22,9 %, багаті залізні руди - 10 %, вогнетривкі глини - 8,6 %. [19]

Згідно з державним балансом запасів в області нараховується 20 корисних копалин, розвідано 131 родовище, на державному балансі України зараховано 114 родовищ, з них 32 розроблені.

Запорізька область постачає на внутрішній і зовнішній ринки залізну руду, каолін, вогнетривку глину, формувальний пісок, будівельний і облицювальний камінь. Встановлено перспективи пошуку та розробки нових корисних копалин: природного газу, графіту, золота та алмазів.

В останні роки підтверджено можливість використання штучних родовищ корисних копалин для розробки чорних металів, кольорових металів, рідкісних дорогоцінних металів і різноманітної нерудної сировини.

Паливні ресурси представлені видобутком природного газу та бурого вугілля. [19]

Приазовське газове родовище розташоване в Приазовському районі за 25 кілометрів на схід від міста Мелітополь. В районі є 3 родовища бурого вугілля: Оріхівське-1, Оріхівське-2, Оріхівське-3.

У Запорізькій області є два залізорудні райони: Білозерський і Приазовський.

Білозерський район включає Північно-Білозерське, Південно-Білозерське та Переверзівське багаті залізними рудами родовища (вміст заліза – 60,6%), які не потребують збагачення.

До складу Приазовського залізорудного району входять Васиновське, Гуляйпільське і Кунсунгурське бідні залізисті родовища. Поклади нерозроблені.

У цьому регіоні, за 20 кілометрів від міста Запоріжжя, розташоване найбільше у світі Великотокматське родовище марганцю. Запаси руди складають 1,5785 млрд. тонн із середнім вмістом марганцю 25,8% (23% для Нікопольського родовища).

Перспективним районом для видобутку кристала є родовище Крута Барка. Перспективним для видобутку графічних пегматитів є родовище «Єлисеївське». На території області розвідано та розроблено два родовища облицювального каменю: Янцівське родовище гранітів та Драгунське родовище монцонітів. Новополтавське родовище червоного граніту та

Куйбишевське родовище світло-сірого граніту розширять масштаби видобутку облицювального каменю.

У Поголівському районі розробляються Поголівські родовища вторинних каолінів, вогнетривких глин і пісків. Перероблений каолін і вогнетривкі глини можна використовувати у виробництві вогнетривких виробів, кераміки та інших галузях промисловості без збагачення. [19].

Знаходиться в Чернігівському районі за 2 кілометри на схід від с. У Новополтавках знаходиться єдине в Україні розгорнуте та унікальне Новополтавське родовище апатитів. Родовище унікальне практично безвідходною технологією переробки апатитової руди. При переробці руди можна отримати 1,65 млн тонн апатитового концентрату з вмістом фосфорного ангідриду 38%. Новополтавське родовище може служити мішенню для вилучення ніобію і танталу при видобутку основного компонента - апатиту. При розробці родовищ корисних копалин також можна використовувати:

- карбонатна тріска для вапняно-кислих ґрунтів;

Відходи збагаченої слюди для використання у виробництві грубої кераміки, покрівельних матеріалів тощо;

- вапняний пісковик, що використовується у виробництві облицювальної цегли;

Добуте вугілля служить легким наповнювачем для бетону;

Сієніт, граніт, суміші гірських порід та інші облицювальні матеріали

Очікувані ділянки проведення геологорозвідувальних робіт з виявлення родовищ золота та алмазів розташовані в Бердянському та Приморському районах області.

У Бердянській області розвідане родовище графіту Троїцьке, розвідані запаси якого становлять 2,279 млн тонн.

Польовий шпат видобувають із пегматитових жил на родовищі Балка Великий Табор і постачають на Слов'янський завод, який випускає

ізолятори та товари народного споживання. [19]

З будівельної сировини в області розвідані поклади будівельного каміння, цегельної сировини, будівельного піску (Червонодніпвське родовище).

Нажаль минуло два роки, як росіяни окупували близько 70% території Запорізької області. Під контролем загарбників опинились усі найбільші міста півдня та центру області – Мелітополь, Бердянськ, Енгодгар, Токомак, Полоч, Дніпро-Рудь, Василівка.

2.2. Галузева структура економіки Запорізької області.

Регіон високорозвинений промислово. Провідними галузями господарського комплексу є багатогалузеве машинобудування, чорна та кольорова металургія, хімічна та гірничодобувна промисловість. Основу енергетики складають Дніпровська ГЕС, Запорізька ДРЕС, Запорізька атомна електростанція. Найбільшими підприємствами чорної та кольорової металургії є «Запоріжсталь» (титано-магнієвий комбінат) і «Дніпроспецсталь» (коксхімічний, феросплавний і алюмінієвий комбінат). Великі машинобудівні підприємства «Запоріжтрансформатор», «Трансформатор», «Запорізький абразивний завод», «АвтоЗАЗ», «Мотор-Січ», «Південшляхмаш» та «Азовкабель».

Легка промисловість представлена швейною, трикотажною, взуттєвою та іншими галузями. Розвиваються різні підгалузі харчової промисловості (жирова, борошнопереробна, м'ясо-плодоовочева консервація, молочна, рибна) [20].

У сільському господарстві тваринництво переважає м'ясо-молочна промисловість. Основні культури: озима пшениця, кукурудза, ярий ячмінь, просо, соняшник, рицина, соя.

Розвинуті овочівництво, садівництво, виноградарство - м'ясне і молочне скотарство, свинарство, птахівництво, а також кролівництво,

бджільництво, шовківництво, ставкове рибництво. Значна частина земель зрошується.

Основними видами транспорту є залізниця та автомобільний транспорт. Деякі залізниці електрифіковані. Найбільші залізничні вузли: Запоріжжя, Полоч, Мелітополь, Верхівний Токомак, Федорівка. Найбільший річковий порт: Запоріжжя, морський порт – Бердянськ. [20]

Запорізька область має добре розвинену транспортну систему. Усі населені пункти області з'єднує мережа доріг загальною протяжністю 6683,0 кілометри. Через область проходить багато стратегічних шляхів, наприклад: Одеса – Мелітополь – Новоязовськ, Харків – Сімферополь – Севастополь, Бориспіль – Дніпро Петровськ – Запоріжжя. [21]

Розгалужена залізнична мережа з'єднує всі основні промислові центри області з містами України та країн СНД.

Велику частку як вантажних, так і пасажирських перевезень займає автомобільний і залізничний транспорт. Кількість організацій, що надають послуги з міжнародних автомобільних перевезень, постійно збільшується.

Річка Дніпро протікає територією області з півночі на південь і відіграє важливу роль у транспортній системі Запорізької області.

Значна частина загального вантажообігу області припадає на Запорізький вантажний порт, який спеціалізується на переробці промислових (у тому числі металургійних) вантажів.

Морський порт Бердянськ (розташований на Азовському морі) є морськими воротами в Запорізьку область. Термінали та інші перехідні споруди дозволяють приймати та зберігати всі види вантажів, крім масових, і надають послуги для всіх типів суден, включаючи річкові та океанські [21].

Запорізький регіональний аеропорт відіграє важливу роль у транспортній системі регіону, аеропорт має статус міжнародного та є одним із провідних аеропортів України за пасажиропотоком. Аеропорт

Бердянськ у Запорізькій області також має статус міжнародного та є невід'ємною частиною розвиненої транспортної інфраструктури регіону.

Такі авіакомпанії, як «Lufthansa», «Austrian Airlines Group» та «Eurowings» відкрили представництва в Запорізькій області.

У цьому регіоні добре розвинені всі види зв'язку. Район має розгалужену телефонну мережу. Активно розвиваються системи мобільного і пейджингового зв'язку, запущені цифрові телефонні комутатори. Глобальна мережа «Інтернет» використовується в усіх сферах економічного життя в режимі «онлайн». Є кілька потужних серверів електронної пошти.

Запорізька область посідає перше місце серед регіонів України за рівнем телефонізації на душу населення [21].

За підсумками січня – жовтня 2021 року індекс промислової продукції досяг 105,6% (сьоме місце в області Україна – 101,4%), що забезпечується зростанням виробництва основних підвидів промисловості: [17]

- металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування (42,1% від загальнообласної реалізації) – «плюс» 3,3%, у т.ч. За рахунок збільшення виробництва ПАТ «Дніпроспецсталь» (на 44,6%), ПАТ «Запоріжсталь» (продукція з сталі – на 3,5%, прокат – на 3,2%);

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (20,9% від загальнообласного) – «плюс» 11,9%, за рахунок збільшення виробництва електроенергії на 23,7%;

- машинобудування, крім ремонту та монтажу машин і устаткування (10,0% загальнообласного) – «плюс» 15,8%, у т.ч. За рахунок збільшення виробництва ДП «Івченко-Прогрес» (29,5%);

- видобувна промисловість і розробка кар'єрів (5,5% від загальнообласного) – «плюс» 3,8%, у тому числі за рахунок Запорізького

залізорудного комбінату (+7,0%) та Запорізької кар'єроуправляючої компанії (Зростання 13,2%) Збільшення виробництва;

- гумові та пластмасові вироби (2,1% загальнообласного виробництва) – «плюс» 11,0%, у тому числі за рахунок збільшення виробництва ТОВ «Дніпрокераміка» (11,9%). [17]

Індекс виробництва сільськогосподарської продукції за січень – жовтень 2021 року – 116,5% (шосте місце в області Україна – 113,0%).

Збільшення виробництва продукції сільського господарства відбулося в основному за рахунок високої врожайності майже всіх сільськогосподарських культур, що зумовило високі результати виробництва продукції рослинництва – приріст склав 20,7%.

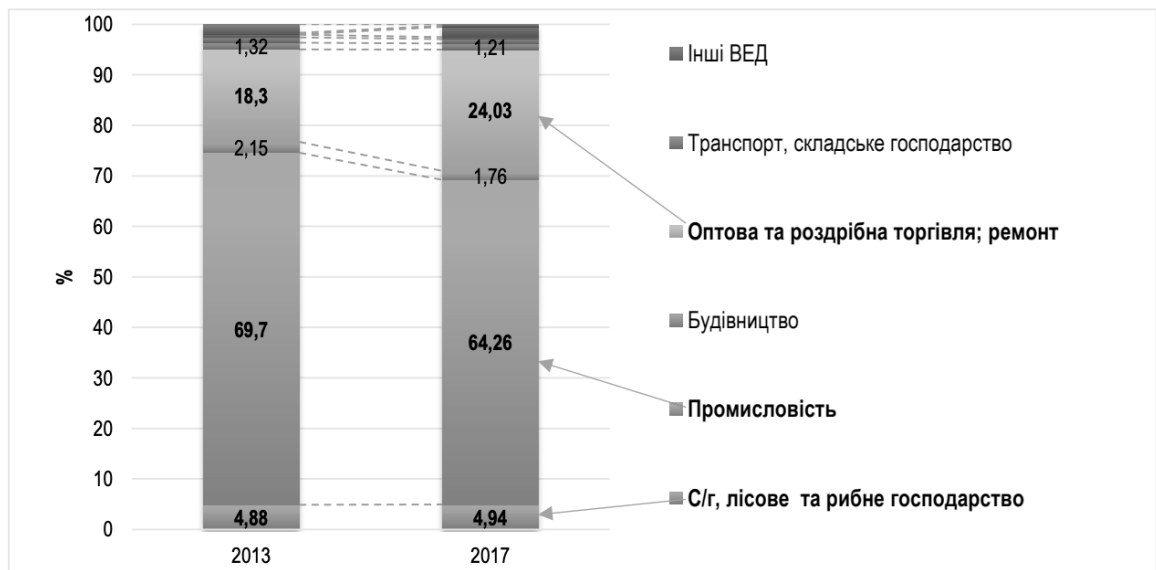

Рисунок 2.2 - Структура економіки Запорізького регіону за обсягами випуску продукції та послуг, 2013, 2017 рр. (%)

Згідно зі статистичними даними, на 1 листопада 2021 року намолочено 3,7977 млн тонн зерна, що стало найвищим урожаєм в Україні за часи її незалежності (зростання на 27,8% до відповідного періоду 2020 року), а урожайність з одиниці площі склала 37,8 % ц/га (2020 р. – 30,1 ц/га); намолот пшениці – 2 724 400 т (+29,9%), урожайність 38,8 ц/га (2020

р.: 31,5 ц/га), соняшнику – 1 041 600 т (+24 т) 8%), з урожайністю 19,9 ц/га (2020 р. – 14,5 ц/га).

За виробництвом зернових культур область посідає 7 місце в країні, у тому числі 3 місце по пшениці та 5 місце по збору соняшнику [17].

За даними бізнесу, станом на 07.12.2021 площа підготовлених під озимі культури становила 860,9 тис. га (100,0%). Площа посівів озимих культур становить 771,3 тис. га (90,0%), в тому числі під вирощування зернових – 698,9 тис. га (89,0%).

Водночас галузь тваринництва продовжує гальмувати розвиток сільського господарства – «мінус» 16,0%. За основними підвидами тваринницької продукції негативно вплинуло незначне зниження виробництва: вага м'ясної сировини (до 43,5 тис. тонн) – зменшилася на 6,9% з січня по жовтень 2020 року (до 159,7 тис. тонн) – збільшився на 10,1%, різних видів яєць птиці (до 327,1 млн. шт.) – зростання на 33,4% [17].

Станом на 1 листопада 2021 року в різних племінних господарствах перебувало 62,6 тис. голів тварин. великої рогатої худоби (83,1% на 01.11.2020), в т. ч. 34,3 тис. гол. Молочні корови (83,7%) поголів'я свиней - 145,3 тис. голів. (79,3%), овець і кіз – 62,7 тис. гол. (95,4%), птиці – 3 млн. гол. (67,8%).

Основними причинами падіння виробництва продукції тваринництва є: жорстка конкуренція між вітчизняним молочним ринком та іноземною молочною продукцією, високі субсидії на виробництво молочної продукції в більшості країн, низькі закупівельні ціни на молоко. з домогосподарств, що призводить до недостатнього прибутку для товаровиробників і високого ризику банкрутства підприємства через підвищення собівартості вирощування худоби, високу енергоємність процесів і збитковість виробництва.

2.3. Інвестиційний потенціал провідних галузей економіки Запорізької області.

Станом на початок 2022 року в Запорізькій області зосереджено до 65% виробничих потужностей Запорізької області та 43% населення держави.

Основні економічні показники представлено на рисунку 2.3. [22]

Показник	2019	2020	2021	2022
Обсяг реалізованої промислової продукції у діючих цінах, млн. грн.	136 555,4	132 417,0	214 524,9	175 506,8
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн.	10 924,48	11 713,04	13 948,0	14 050,0
Кількість зареєстрованих безробітних громадян – на кінець року, осіб	3 805	5 745	2 244	5 113
Обсяг експорту товарів, млн. дол. США	2 572,1	2 376,9	3 879,04	2 673,6
Обсяг імпорту товарів, млн. дол. США	1 274,2	872,4	1 768,8	1 102,3
Надходження від оренди об'єктів комунальної власності міста, тис. грн.	21 870,21	19 986,97	20 367,99	7 806,86
Обсяг роздрібного товарообігу підприємств (основний КВЕД), млн. грн.	22 047,9	24 860,3	29 223,0	32 211,3
Кількість малих підприємств	9 198	9 062	7 746	7 716
Кількість середніх підприємств	344	356	308	308
Кількість зареєстрованих підприємців – фізичних осіб	36 499	36 576	37 089	26 598*
Обсяг реалізованих послуг (у ринкових цінах), млн. грн.	12 401,9	11 063,4	12 137,0	12 764,8

Рисунок 2.3 - Основні економічні показники Запорізького регіону [22]

Економічний потенціал Запорізької області наведено на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Економічний потенціал Запорізького регіону [23]

Динаміта та структура інвестицій у Запорізький регіон представлено на рисунках 2.5 та 2.6.

Рисунок 2.5 – Динаміка прямих іноземних інвестицій (млн.дол.США) [23]

Структура прямих іноземних інвестицій області у 2017 році

Рисунок 2.6 – Структура прямих іноземних інвестицій (млн.дол.США) [23]

Головними перевагами інвестицій у Запорізьку область є:

1). Розвинена промисловість:

- Запорізька область - один із провідних промислових регіонів України з потужними заводами з чорної та кольорової металургії, машинобудування, хімічної промисловості, енергетики та агропромислового комплексу.

- Це робить регіон привабливим для інвесторів, які шукають можливості вкласти кошти в стійкі та прибуткові галузі.

2). Вигідне географічне розташування:

- Запорізька область розташована на південному сході України, на перетині важливих транспортних маршрутів, що зв'язують країну з Європою, Азією та Близьким Сходом.

- Це забезпечує зручний доступ до ринків збуту та постачання, що є значною перевагою для будь-якого бізнесу.

3). Кваліфікована робоча сила:

- Запорізька область має численні вищі навчальні заклади, які готують кваліфікованих фахівців у різних галузях.

- Це робить регіон сприятливим середовищем для розвитку інноваційних підприємств та залучення інвестицій у високі технології.

4). Підтримка з боку держави:

- Уряд України вживає заходів для стимулювання інвестицій у Запорізьку область.

- Це включає в себе податкові пільги, спрощення процедур регулювання бізнесу та надання фінансової підтримки інвесторам.

5). Потенціал для зростання:

- Запорізька область має значний потенціал для економічного зростання завдяки своїм багатим природним ресурсам, вигідному географічному розташуванню та кваліфікованій робочій силі.

- Інвестиції в регіон можуть принести значну прибутковість та сприяти його розвитку.

Важливо зазначити, що поточний геополітичний стан в Україні може нести певні ризики для інвесторів.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Вдосконалення інвестиційного клімату в Запорізькій області.

Однією з основних складових інвестиційної діяльності є залучення капітальних вкладень. За підсумками січня-вересня 2021 року капітальні інвестиції склали 11,7 млрд грн (3,5% від загального обсягу по Україні – 9 місце серед регіонів), збільшившись на 44,8% порівняно з відповідним періодом 2020 року (3 місце, Україна - 109,7%), що зумовлено поживавленням інвестиційної активності підприємств реального сектору та прискореними темпами реалізації проектів «великого будівництва».

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу (розрахунковий) становить 6994,9 гривень проти 4154,8 гривень за відповідний період 2020 року.

Традиційно найбільше капітальних інвестицій зосереджено у промисловості області (5,9 млрд. грн., або 50,4% від загального обсягу) та аграрному секторі (1,6 млрд. грн., або 13,6%).

Найбільшу питому вагу в обсязі капітальних інвестицій займали інвестиції в матеріальні цінності – 11,5 млрд. гривень (98,9%), з них машини, обладнання, інвентар та транспортні засоби – 55,2%, будівлі і споруди – 38,5%.

Основними джерелами фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій – 7,9 млрд. грн. (68,0% загального обсягу), кошти державного бюджету – 2,9 млрд. грн. (25,1%), кошти місцевих бюджетів – 5,91 млрд. грн. (5,1%)., кредити банків та інші позики – 139,7 млн. гривень (1,2%) [17].

Порівняно з відповідним періодом 2020 року капітальні інвестиції в житлове будівництво скоротилися на 41,4% і склали 72,7 млн грн (0,6% від загального обсягу), у тому числі через подорожчання будівництва (за

останніми статистичними даними – зростання на 16,8%). %).

З початку 2021 року зросло використання іноземного капіталу. Станом на 30 червня 2021 року (дані за дев'ять місяців 2021 року будуть оприлюднені 29 грудня 2021 року) загальні прямі інвестиції (інструменти акціонерного капіталу) в регіоні становили 1755,1 млн доларів США. США (посідає шосте регіональне місце, на частку якого припадає 4,1% від загального обсягу прямих інвестицій в Україну), з початку року збільшився на 22,9% (1,4278 млрд).

За перше півріччя 2021 року іноземні інвестори вклали в економіку області 3,4 млн доларів США. Прямі інвестиції США (інструменти акціонерного капіталу, крім реінвестування доходу).

Станом на 30 червня 2021 року прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) на душу населення становили 1061,6 доларів США. США.

З моменту початку інвестицій країни ЄС внесли 1,4505 мільярда доларів США. Інвестиції США складають 82,6% загального власного капіталу області. Основними країнами-інвесторами є: Нідерланди (694,4 млн. дол. США), Кіпр (381,6 млн. дол. США), Словаччина (159,5 млн. дол. США), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (171,8 млн. дол. США), Швейцарія (41,2 млн. дол. США) [17].

Найбільше сукупних іноземних інвестицій у статутних капіталах промислових підприємств (94,7% від загального розміру), організацій, що займаються операціями з нерухомим майном (2,3%), підприємств оптової та роздрібною торгівлі, підприємств з ремонту автомобілів і мотоциклів (1,6%), фінансові установи та страхова діяльність (0,4%).

З метою покращення інвестиційного клімату в Запорізькій області вживаються наступні заходи:

- 1). Запровадження принципів дерегуляції:

Зменшення адміністративного тиску на бізнес шляхом спрощення процедур отримання дозволів та ліцензій.

Впровадження електронних сервісів для надання адміністративних

послуг.

Скасування застарілих та неефективних норм регулювання.

2). Покращення інфраструктури:

Будівництво та модернізація автошляхів, залізниць, аеропортів та інших об'єктів інфраструктури.

Забезпечення безперебійного постачання електроенергії, води та інших ресурсів.

Розвиток телекомунікаційних мереж.

3). Боротьба з корупцією:

Створення прозорих та підзвітних механізмів державного управління.

Запровадження жорстких заходів проти корупції та хабарництва.

Підвищення рівня довіри до влади з боку бізнесу та громадян.

4). Підтримка малого та середнього бізнесу:

Надання податкових пільг та кредитів для малих та середніх підприємств.

Створення бізнес-інкубаторів та акселераторів.

Надання консультаційної та інформаційної підтримки підприємцям.

5). Розвиток людського капіталу:

Підвищення якості освіти та професійної підготовки.

Заохочення інновацій та дослідницької діяльності.

Створення сприятливого середовища для розвитку талантів.

6). Просування інвестиційного потенціалу області:

Участь у міжнародних інвестиційних форумах та виставках.

Розповсюдження інформації про інвестиційні можливості в Запорізькій області.

Створення сприятливого іміджу регіону як надійного та перспективного партнера для інвесторів.

Всі ці заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для інвестицій, що сприятиме економічному зростанню та розвитку Запорізької області.

3.2 Рекомендації щодо управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області

Фактори, які впливають на привабливість можливостей у регіоні та громаді, включають наявні природні ресурси, потужний технологічний потенціал і вигідне розташування.

Крім того, потужний промисловий комплекс регіону відіграє важливу роль у залученні нових інвестицій для підвищення добробуту місцевих громад [29, с.102].

На підвищення інвестиційної привабливості регіону впливають внутрішні та зовнішні фактори (економічні, політичні та соціальні процеси).

Найбільш актуальними напрямками розвитку інвестиційної привабливості регіону в умовах децентралізації можуть бути:

- розробка довгострокових та короткострокових планів лібералізації та організації підприємницької діяльності в регіоні;
- лібералізація торгівлі та транскордонних потоків капіталу в рамках Угоди між країнами;
- місцевий рівень щодо підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання, особливо у сфері створення високотехнологічної та конкурентоспроможної продукції;
- залучення наукових кадрів до розвитку збалансованої системи залучення інвестицій в регіоні;
- активно використовувати успішний досвід країн ЄС для стимулювання інвестиційної привабливості різних регіонів в умовах децентралізації.

Варто зазначити, що комплексна реалізація вищевказаних заходів дозволить уникнути різноманітних дисбалансів та покращити інвестиційну привабливість різних галузей на регіональному рівні.

Інвестиційні ризики в регіоні включають: тенденції економічного розвитку в регіоні, фінансові та монетарні процеси (регіональний бюджет

або корпоративний фінансовий баланс), політичну напруженість, навколишнє середовище, злочинність та соціальні фактори. У цьому випадку інвестиційна привабливість є відносною категорією рівня ризику, рівня прибутковості та вартості фінансових ресурсів.

Інвестиційна діяльність полягає в інвестуванні коштів у той чи інший об'єкт [30]. Отже, в умовах децентралізованого управління інвестиційна привабливість території повинна визначатися виходячи з характеристик простору території, тобто з урахуванням наявної інфраструктури, тобто з урахуванням потреб і можливостей громади, ресурс, доступність галузі та вплив адміністративних бар'єрів та обсяг залучених фінансових ресурсів.

Основними факторами, що впливають на інвестиційну привабливість регіону в умовах децентралізованого управління, є:

- 1) політичні – визначають ймовірність інвестиційних втрат через нестабільність у країні;
- 2) економічні – стан розвитку економічних відносин у громаді та рівень фінансового навантаження (з урахуванням національного оподаткування та місцевого оподаткування) та можливості для розвитку регіонального ринку;
- 3) інфраструктурні - рівень забезпеченості виробничими потужностями, ступінь благоустрою території (створення зручностей для господарських організацій);
- 4) географічні – економіко-географічне положення регіону [26].

Один із інструментів залучення інвестицій

У 2011 році за підтримки Уряду Дніпропетровської області було створено Дніпропетровське регіональне інвестиційне агентство (ДІА).

- гідтримувати та сприяти діяльності потенційних інвесторів у регіоні;
- вніціювати створення перспективних інвестиційних проектів та інвестиційно привабливих територій громад,

- уадати основну аналітичну інформацію, необхідну для прийняття інвестиційних рішень [23].

Сам механізм підвищення інвестиційної привабливості регіону в умовах децентралізації управління представлено на рисунку 3.1 [23].

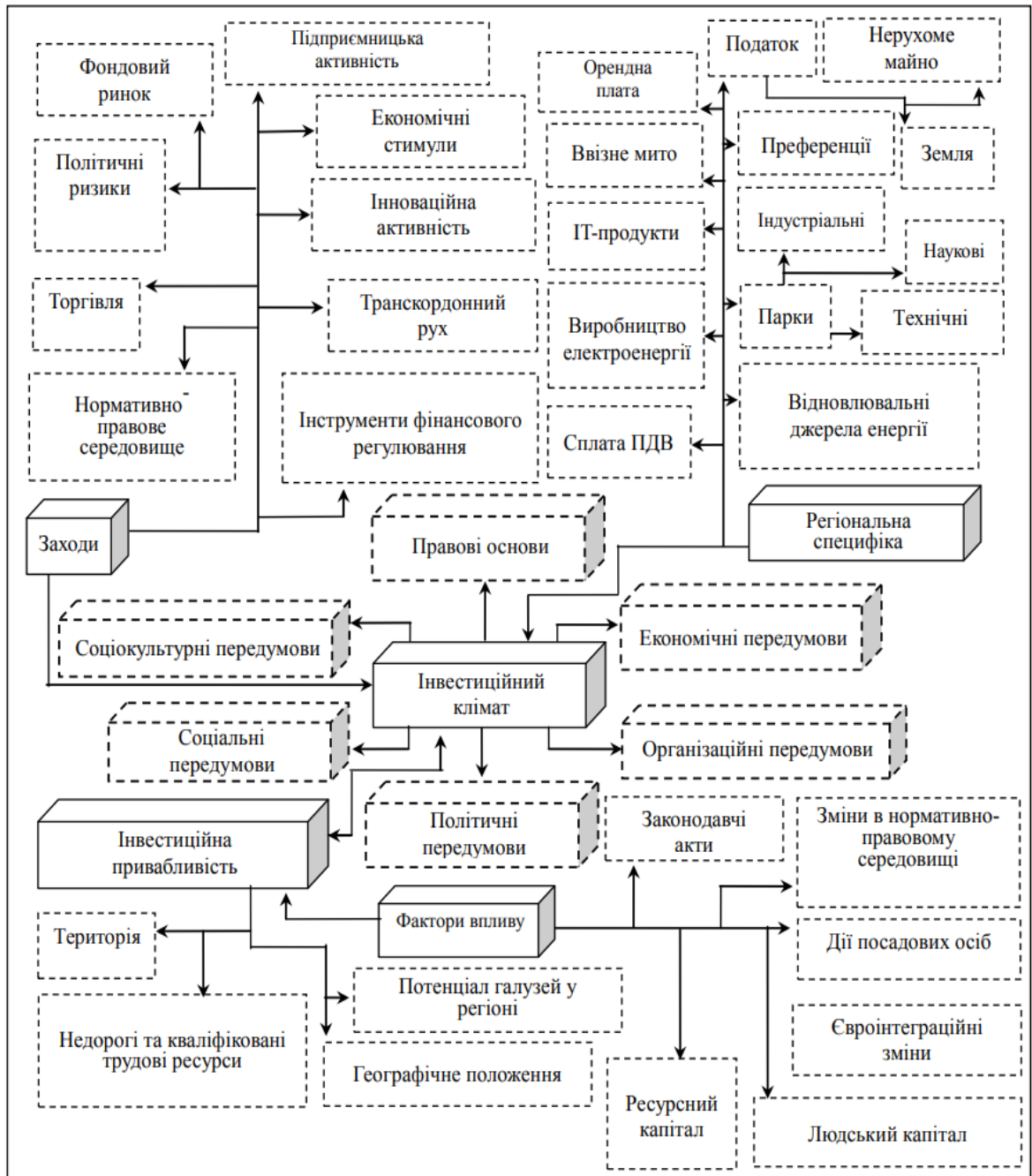

Рисунок 3.1 - Механізм підвищення інвестиційної привабливості регіону в умовах децентралізації управління [23]

В умовах децентралізації управління, підвищення інвестиційної привабливості регіону стає ще більш важливим завданням.

Це пов'язано з тим, що саме на рівні регіонів формуються умови для ведення бізнесу та реалізації інвестиційних проектів.

Для досягнення цієї мети необхідно впровадити комплексний механізм, який включає такі ключові елементи:

1). Створення сприятливого інвестиційного клімату:

- Запровадження прозорих та чітких правил ведення бізнесу. Це передбачає мінімізацію бюрократичних процедур, забезпечення верховенства права та захист прав інвесторів.

- Зниження податкового та регуляторного тиску на бізнес. Це може бути досягнуто шляхом надання податкових пільг, спрощення адміністративних процедур та скасування застарілих норм регулювання.

- Розвиток інфраструктури. Це включає в себе будівництво та модернізацію автошляхів, залізниць, аеропортів, а також забезпечення безперебійного постачання електроенергії, води та інших ресурсів.

2). Підтримка малого та середнього бізнесу:

- Надання фінансової та нефінансової підтримки малим та середнім підприємствам. Це може бути досягнуто шляхом надання кредитів, грантів, консультаційних послуг та доступу до ринків збуту.

- Створення сприятливого середовища для розвитку інновацій та підприємництва. Це включає в себе підтримку стартапів, акселераторів та інкубаторів, а також розвиток венчурного капіталу.

3). Просування інвестиційного потенціалу регіону:

- Створення та активне використання інвестиційного порталу регіону.
- Участь у міжнародних інвестиційних форумах та виставках.
- Проведення ефективної інформаційної кампанії, спрямованої на залучення інвесторів.

4). Залучення громадськості до процесу прийняття рішень:

- Створення механізмів для участі громадськості у розробці та

реалізації інвестиційних проєктів.

- Забезпечення прозорості та підзвітності влади перед громадянами.
- Підвищення рівня довіри до влади з боку бізнесу та громадян.

5). Ефективне управління земельними ресурсами:

- Створення прозорого та ефективного ринку землі.
- Запровадження чітких правил та процедур надання земельних ділянок в оренду.

- Захист прав власників земельних ділянок.

6). Розвиток людського капіталу:

- Підвищення якості освіти та професійної підготовки.
- Інвестування в розвиток науки та інновацій.
- Створення сприятливого середовища для розвитку талантів.
- Впровадження такого комплексного механізму дозволить суттєво підвищити інвестиційну привабливість регіону, стимулювати економічне зростання та створити нові робочі місця.

Важливо зазначити, що децентралізація управління відкриває нові можливості для залучення інвестицій на рівень регіонів.

Завдяки активній позиції місцевої влади та залученню громадськості до процесу прийняття рішень, можна створити дійсно сприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності в будь-якому регіоні.

ВИСНОВКИ

У ході даного дослідження було проаналізовано проблеми та перспективи управління підвищенням інвестиційної привабливості Запорізької області.

Було виявлено, що регіон має значний потенціал для розвитку інвестиційної діяльності.

Це пов'язано з його вигідним географічним розташуванням, потужним промисловим комплексом, кваліфікованою робочою силою та багатими природними ресурсами.

Однак на шляху до реалізації цього потенціалу існує ряд проблем. До них належать: недосконалість інвестиційного клімату, недостатній розвиток інфраструктури, високий рівень корупції, недосконала система підтримки малого та середнього бізнесу, неефективне управління земельними ресурсами, недостатній рівень розвитку людського капіталу.

Для вирішення цих проблем було запропоновано ряд заходів, які можна узагальнити наступним чином:

- 1) створення сприятливого інвестиційного клімату:
 - запровадження прозорих та чітких правил ведення бізнесу,
 - зниження податкового та регуляторного тиску на бізнес,розвиток інфраструктури.
- 2) підтримка малого та середнього бізнесу:
 - надання фінансової та нефінансової підтримки малим та середнім підприємствам,
 - створення сприятливого середовища для розвитку інновацій та підприємництва.
- 3) просування інвестиційного потенціалу регіону:
 - створення та активне використання інвестиційного порталу регіону,
 - участь у міжнародних інвестиційних форумах та виставках,

- проведення ефективної інформаційної кампанії, спрямованої на залучення інвесторів.

4) залучення громадськості до процесу прийняття рішень:

- створення механізмів для участі громадськості у розробці та реалізації інвестиційних проектів,

- забезпечення прозорості та підзвітності влади перед громадянами,

- підвищення рівня довіри до влади з боку бізнесу та громадян.

5) ефективне управління земельними ресурсами:

- створення прозорого та ефективного ринку землі,

- запровадження чітких правил та процедур надання земельних ділянок в оренду,

- захист прав власників земельних ділянок.

б) розвиток людського капіталу:

- підвищення якості освіти та професійної підготовки,

- інвестування в розвиток науки та інновацій,

- створення сприятливого середовища для розвитку талантів.

Впровадження цих заходів дозволить суттєво підвищити інвестиційну привабливість Запорізької області, стимулювати економічне зростання та створити нові робочі місця.

Важливо зазначити, що дане дослідження є лише першим кроком на шляху до вирішення проблеми підвищення інвестиційної привабливості Запорізької області.

Потрібні подальші дослідження та розробки для більш детального вивчення окремих аспектів цієї проблеми та розробки конкретних планів дій.

Однак вже зараз можна зробити висновок, що інвестиції в Запорізьку область можуть бути надзвичайно вигідними.

Регіон має всі необхідні передумови для успішного розвитку бізнесу та реалізації інвестиційних проектів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Усов М. А. Сутність інвестиційної привабливості, як напрям залучення інвестиційних ресурсів. Ефективна економіка. №8 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/153.pdf (дата звернення: 08.04.2024)
2. Мунька С.С. Аналіз інвестиційної привабливості регіонів України. Вісник Хмельницького національного університету. № 1. 2021. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/07/2021-1-E%D0%9D-17.pdf> (дата звернення: 08.04.2024)
3. Давиденко Н.Н. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. Економічний форум. 2017. №2. С. 86 – 93.
4. Лещук Г.В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. №29. С. 93 – 97.
5. Кербікова А. С., Письменна О. О., Гулик Т. В. Діагностика інвестиційної привабливості регіонів України. Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. 2020. Band 1. С. 10 – 15.
6. Матвеева О.Ю., Міняйло А.С. Інвестиційна привабливість регіону в контексті формування засад забезпечення його сталого розвитку. №11 - 12. 2015. URL : https://www.researchgate.net/publication/333291993_Investicijna_privablivist_regionu_v_konteksti_formuvanna_zasad_zabezpecenna_jogo_stalogo_rozvitku (дата звернення: 08.04.2024)
7. Кузьменко О. В. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіонів України. Економічний нобелівський вісник. 2015. № 1 (8). URL : <http://duer.edu/uploads/vidavnitstvo-15-16/12521.pdf>. (дата звернення: 08.04.2024)
8. Виноградова Н. Л., Лащенко О. В. Формування іміджу та бренду території як фактор підвищення її конкурентоспроможності. Регіональне

управління та місцеве самоврядування. 2014. № 2 (11). С. 132 – 139.

9. Про інвестиції. Все про інвестиційну діяльність, кредити та фінанси. URL : <http://xn dtbjmwegiok9b3mho.xn j1amh/> (дата звернення: 08.04.2024)

10. Шевченко Н.І. Фактори, що визначають інвестиційну привабливість держав. Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2009. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=63> (дата звернення: 08.04.2024)

11. Конакова К. Фактори впливу на інвестиційну привабливість України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 4 (12). 2017. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/147312/146691> (дата звернення: 08.04.2024)

12. Сметаннікова М. А., Вецепура Н. В. Інвестиційна привабливість регіону та індикатори її оцінки. «Економіка та менеджмент». № 6. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom6/61_Smetannykova.htm (дата звернення: 08.04.2024)

13. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012 / Т. Бойко, І. Гончаренко, Н. Дмитрюк та ін. // Фонд «Ефективне управління» Україна – Копірайт, 2012 URL : <http://www.feg.org.ua/docs/UNCR2012-Final-presentation.pdf> (дата звернення: 08.04.2024)

14. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. Механізм регулювання економіки, 2012, № 2 URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_10/S_A_Petrovs_kaEvaluation_of_investment_attractiveness_of_the_region_a_comparative_factor_analysis.pdf (дата звернення: 08.04.2024)

15. Хопчан В. М. Теоретичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Ефективна економіка № 6, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3135> (дата звернення: 08.04.2024)

16. Бланк І.А. Інвестологія: наука про інвестування. / За ред. проф. С.К. Реверчука. Київ : Атіка, 2001. С. 180.

17. Сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL:

<https://www.zoda.gov.ua/article/57/> (дата звернення: 18.04.2024)

18. Економічні та соціальні умови Запорізької області. Сайт Географ. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/733-ekonomichni-ta-sotsialni-umovi-zaporizkoji-oblasti>

(дата звернення: 18.04.2024)

19. Всеукраїнська експертна мережа. URL: <http://www.experts.in.ua/regions/detail.php?ID=4324> (дата звернення: 18.04.2024)

20. Економічна і соціальна географія України. URL: <https://subjectum.eu/geographic/exam/93.html> (дата звернення: 18.04.2024)

21. Сайт Запорізької міської ради. URL: <https://rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Zaporizhzhya/>

(дата звернення: 18.04.2024)

22. Інвестиційний паспорт Запорізької області. Інвестиційний паспорт Запорізької області розроблено за сприяння проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. URL: <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/ZP-obl-investment-passport-ukr-2018.pdf>

(дата звернення: 18.04.2024)

23. Козаченко Ю. П. Механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління. Держава та регіони. 2019. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2019/13.pdf

(дата звернення: 20.04.2024)

24. Ванькович Д.В. Діагностування стану інвестиційного клімату в Україні: Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 1. С. 11–18. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2018/4.pdf. (дата звернення:

20.04.2024)

25. Каркіч І.О. Інвестиційна привабливість регіонів України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія :

Економіка. 2017. Вип. 4. С. 88–91.

26. Лещук Г.В. Інвестиційний розвиток сучасної регіональної інфраструктури. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12 (1). С. 183–186.

27. Інвестиційний паспорт Дніпропетровської області. URL: http://oblrada.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/Інвестиційний_паспорт_Дніпропетровської_08-08-min.pdf. (дата звернення: 20.04.2024)

28. Інвестиційний паспорт Івано-Франківської області. URL: http://www.if.gov.ua/files/uploads/invest_pasport_2018_final3-compressed.pdf. (дата звернення: 20.04.2024)

29. Інвестиційний паспорт Волинської області. URL: <https://voladm.gov.ua/article/investiciynipasport-volinskoyi-oblasti/>. (дата звернення: 20.04.2024)

30. Бражко О. Особливості формування оцінки інвестиційної привабливості економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 12. С. 16–20.